

De tien geboden voor vrouwen

Ander werk van Josephine Rombouts

Cliffrock Castle (2018)

Terug naar Cliffrock Castle (2019)

De weg naar Cliffrock Castle (2020)

Het gevaar van Cliffrock Castle (2022)

't Oenderkot (Zeeuws Boekenweekgeschenk, 2022)

Opmerkelijke vrouwen (2023)

Josephine Rombouts

De tien geboden
voor vrouwen

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2024

Eerdere versies van deze stukken zijn in *NRC* verschenen.

Copyright © 2024 Josephine Rombouts
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Brigitte Slangen
Omslagbeeld Keystone SDA
Foto auteur Katja Poelwijk

ISBN 978 90 253 1797 3 / NUR 320
www.querido.nl

Inhoud

Een elfde gebod. Gij zult u verre houden van de broek 7

- 1 Gij zult niet praten 15
- 2 Gij zult niet lopen 22
- 3 Gij zult geen scheten laten 29
- 4 Gij zult niet rechtspreken 34
- 5 Gij zult niet bloeden 39
- 6 Gij zult geen aardse behoeftes hebben 44
- 7 Gij zult mooi zijn 51
- 8 Gij zult niet zeuren 58
- 9 Gij zult verstandig zijn 64
- 10 Gij zult serenades ontvangen 73

Een elfde gebod

Gij zult u verre houden van de broek

Het is natuurlijk een grap dat het tot in 2013 voor vrouwen in Parijs verboden was om een broek te dragen. Een historische knipoog naar de tijden dat het allemaal nog heel anders was, een herinnering, die laat zien hoe ver we in Europa ondertussen gekomen zijn met gendergelijkheid.

De Parijse politieverordening werd pas in 2013 opgeheven, omdat er natuurlijk al in honderd jaar geen vrouw meer veroordeeld was, stelde het hoofd der politie. Hij had wel belangrijker zaken te regelen, en trouwens, iedereen moest toch toegeven dat vrouwen er veel beter uitzagen in een jurk of rok?

Dat laatste zinnetje van een hoge functionaris in een officieel stuk geeft dan weer een beetje te denken.

Onder vrouwen bestaat al lange tijd de overtuiging dat het dragen van nauwsluitende fietskleding voor mannen boven de dertig verboden moet worden, maar die verordening is er nog steeds niet door gekomen. Wereldwijd worden er sluiers, boerka's en jurken uitgedeeld, maar korsetten voor mannen, die dan toch die groene lycra of dat slechtzittende zwarte pak moeten dragen, komen maar niet op de politieke agenda.

Waarom is smaak persoonlijk, maar kunnen mannen bij wet bepalen wat vrouwen mogen dragen? Waarom zijn er tien geboden voor de mensheid, maar voelen mannen de noodzaak om een heleboel geschreven en ongeschreven regels speciaal voor vrouwen toe te voegen? Op de gewone tien geboden scoren vrouwen nogal goed, slechts één op de duizend keer is het een vrouw die het eerste gebod, 'Gij zult niet doden', overtreedt. Misschien werd daarom besloten om wat extra handicaps te bedenken.

Parijse pantalon

Duikend in de geschiedenis van het verbod op de Parijse pantalon ontdekte ik dat er achter deze verordening uit 1800 veel meer zat dan een obsessief modebewustzijn van een Parijse politiefprefect.

Je zou zomaar kunnen denken dat Parijse mannen iets belangrijkers hadden om zich druk om te maken vlak nadat de guillotine op hol was geslagen. De Revolutie had geroepen om vrijheid, gelijkheid en broederschap, maar was uitgelopen op een bloedbad. Toen de spetters op het schavot waren opgedroogd, werd de Franse grondwet opgesteld. Bovenaan stond de revolutionaire nieuwe gedachte over het belangrijkste recht van ieder mens:

Artikel 1. De mensen worden vrij en met gelijke rechten geboren en blijven dit.

Vrijheid en gelijkheid. Het probleem zat hem in de broederschap. Dit mensenrecht van vrijheid en gelijke rechten was voor mannen met een bepaald inkomen; armere mannen, tot slaaf gemaakten, huispersoneel, Joden, acteurs en beulen kregen dit recht niet. Vrouwen van alle rangen en standen werden er

sowieso van uitgesloten, zij hoefden niet arm of beul te zijn, niet tot slaaf gemaakt of acteur, om hun recht op vrijheid en gelijkheid te verliezen.

Er was een vrouw, Olympe de Gouges, die met een aanvullende grondwet kwam:

Artikel 1. Vrouwen zijn vrij geboren en hebben dezelfde rechten als de man.

Ze volgde de mannengrondwet op de voet, maar de door haar opgestelde artikelen werden unaniem afgewezen door het rechtscollege. Overbodig om te zeggen dat dit college enkel bestond uit mannen, want vrouwen mochten zich in het publieke leven niet laten horen. Voor deze mannen was het idee dat de vrouw binnen het huwelijk gelijke rechten zou hebben, de vrijheid zou krijgen om een opleiding te volgen of een beroep te kiezen alsmede het recht om de vader van haar kinderen aan te wijzen en verantwoordelijk te stellen voor de opvoeding, zó stuitend dat Olympe werd opgepakt, aangeklaagd wegens verraad en schuldig bevonden. Ze kreeg de doodstraf voor het hebben van onnatuurlijke ideeën.

De Revolutie had naast het instellen van de nieuwe grondwet ook moeite gedaan om oude wetten af

te schaffen. Mensen konden na de bestorming van de Bastille niet meer worden veroordeeld voor ketterij, hekserij, sodomie en travestie. Die wet gold voor alle mensen, maar na een paar jaar werd travestie voor vrouwen wel weer strafbaar gemaakt.

De broek was het kledingstuk van de Revolutie geweest, de volksdracht die sterk de boodschap van de nieuwe orde uitdroeg: weg met de luxe en franje van de adel; de harde werkers zouden nu de mode bepalen. De sobere, smalle broeken van de arbeider vervingen de stofverslindende, kantgerande pofbroeken van de elite.

De Engelse upper class was onmiddellijk overgegaan op donkere pakken om aan het volk te laten zien dat het geen decadente elite hoefde te onthoofden. Aan het begin van de negentiende eeuw was in Europa de nauwsluitende broek hét kledingstuk om in het publieke leven serieus genomen te worden. En verboden voor vrouwen.

De beschikking van de Parijse politie was er om paal en perk te stellen aan de criminele intentie van vrouwen om zich de mannelijke identiteit aan te meten. Ze wilden zich met hun travestie een plaats in het openbare leven verwerven, het lukte ze zelfs om verkleed als man hun stem uit te brengen bij ver-

kiezingen. Na de verordening over de pantalon volgde de declaratie in 1804 dat de vrouw wettelijk onbekwaam was, wat betekent dat ze zonder toestemming van haar man geen beroep mocht uitoefenen. Deze wet werd herroepen in 1965.

Vrouwen konden wel pantalondispensatie krijgen als ze bijvoorbeeld een medische reden konden aanvoeren. Er ligt een dossier in het Parijse politiearchief waarin staat opgetekend welke vrouwen in de tweehonderd jaar dat deze bepaling bestond een vergunning kregen. Deze vergunning moest iedere zes maanden worden vernieuwd. Als je het dossier leest, zie je dat de reden zelden medisch was.

Mademoiselle Foucaud werd in 1830 bij een Parijse drukkerij aangenomen. Ze verdiende tweeënhalve franc per dag en kwam erachter dat haar mannelijke collega's vier franc verdienden voor hetzelfde werk. Toen ze om gelijke betaling vroeg, werd dat geweigerd op grond van haar sekse. Ze nam ontslag en kwam een paar dagen later als man verkleed terug, werd aangenomen en kreeg nu wel haar vier franc. Aan de Parijse politie vroeg ze permissie en gaf als reden het gevaar van het dragen van wijde rokken in een drukkerij. Ze verkreeg een vrijstelling op basis van veiligheid op het werk en kon haar werk beter

betaald voortzetten. De volgende vrouw in de lijst is een prostituee die slotenmaker werd, en even verderop staat de aanvraag van de befaamde schilder Rosa Bonheur opgenomen, en van de archeologe-ontdekkingsreiziger Jane Dieulafoy.

De verordening werd in 1853 bijgesteld, toen de schrijfster George Sand het Parijse publiek schokte met haar mannelijke dracht. De verordening werd aangescherpt en stelde nog eens duidelijk dat ook tijdens bals en in de publieke ruimte vrouwen niet anders dan in een lange rok mochten verschijnen, met als enige uitzondering carnaval. In 1909 werd het vrouwen die op een fiets of te paard zaten, toegestaan om zolang ze de teugels of het stuur vasthadden *en culotte* te zijn.

Drievoudig olympisch kampioen en chronisch broekdrager Violette Morris werd in 1928 deelname aan de Olympische Zomerspelen ontzegd, waarbij men zich beriep op de kledingverordening uit 1800. Blijkbaar waren kogelstoten en speerwerpen geen reden tot het dragen van een broek.

Politieprefect Maurice Grimaud zei nog in 1969 in een officiële reactie op de vraag of de verordening geschrapt kon worden, 'dat het niet verstandig was om de wet af te schaffen, omdat het toch duidelijk is dat

een rok of jurk voor vrouwen veel flatterender is dan een broek'. Met als resultaat dat nog in 1978 een vrouwelijke minister de toegang tot de vergadering kon worden ontzegd omdat ze een broek droeg. Verschillende initiatieven om de verordening te laten schrappen, stuitten op weerstand en lacherige afwijzing. Het was uiteindelijk minister Najat Vallaud-Belkacem die het in 2013 voor elkaar kreeg om de broekenban op te heffen.

Het verhaal over de broek zette me aan het denken over gendergelijkheid in onze tijd, in mijn leven. Ik ging zoeken naar de geboden, de geschreven en ongeschreven regels, die ik nog steeds tegenkom. Niet de Bijbelse geboden voor de mens, maar de tien geboden voor de vrouw. Daar moeten we misschien ook maar eens een streep onder zetten.

Vrijheid, gelijkheid, zusterschap.